

ALUMNIVERENIGING VAN HOGESCHOOL VAN HALL LARENSTEIN
EN HELICON MBO VELP / DECEMBER 2016

WA 5 MAGAZINE

**Alumnus van het Jaar:
Erwin van den Berg**

**Rijksadviseur Strootman
ziet grote uitdagingen in
onze leefomgeving**

**VVA-excursieprogramma
vernieuwd en verbreed**

COLOFON

Hoofredactie
Doede Wessels (VVA), Ria Dubbeldam (gaw)

Redactie
Christel Klaren (VVA), Tamara van Tricht, Carla Schütte,
Edwin Vriezen, Melanie Koning, Leonie Heutinck

Redactieadres & ledenadministratie
VVA Larenstein
Postbus 350, 6880 AJ Velp
T 026-3695725
E redactie@vva-larenstein.nl
E administratie@vva-larenstein.nl
www.vva-larenstein.nl

Advertentieverkoop
Medialijn bv, Sandra Hepping
T 0314-763735
E s.hepping@medialijn.nl

Opzeggen lidmaatschap
Schriftelijk voor 1 december 2017.

Copyrights
Het auteursrecht berust bij de uitgever en de auteurs.
Overname van artikelen wordt gewaardeerd, mits voorzien
van een deugdelijke bronvermelding.

Aansprakelijkheid
De uitgever en auteurs streven naar juistheid van de
informatie. De uitgever en auteurs aanvaarden geen
aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van
handelingen gebaseerd op onze informatie.

VVA-bestuur
Voorzitter / Wim Glaap
E voorzitter@vva-larenstein.nl
T 06-50237939
Penningmeester / Peter Wegdam
E penningmeester@vva-larenstein.nl
T 06-18452416
Secretaris / Ruben de Haan
E secretaris@vva-larenstein.nl
T 06-51431340
Bestuurslid Communicatie & Social Media / Jan Abelen
E communicatie@vva-larenstein.nl
T 06-37482861
Bestuurslid Regiozaken / Wilco van Hout
E regiozaken@vva-larenstein.nl
T 06-83608249

Regiocoördinatoren
Noord / Marije Kattenwinkel
E noord@vva-larenstein.nl, T 06-18723541
Oost / Henk Vrieling
E oost@vva-larenstein.nl, T 06-19366667
Zuid / Trudy Bus en Arian Bossers
E zuid@vva-larenstein.nl, T 06-54741821
West / Martin Lenferink
E west@vva-larenstein.nl, T 06-26108872
Coördinator Helicon / Gerben de Graaf
E mbcs@vva-larenstein.nl, T 06-12890400

Opdrachtgever / VVA Larenstein
Uitgever / VVA Larenstein en gaw ontwerp+communicatie
Druk / Drukkerij Tuijtel
Vormgeving / gaw ontwerp+communicatie, Wageningen
Oplage / 4.000
Coverfoto / Istockphoto
ISSN 1879-422X

ALUMNIVERENIGING VAN HOGESCHOOL VAN HALL LARENSTEIN EN HELICON MBO VELP / DECEMBER 2016

INHOUD / 5 / 16

6 En de Alumnus van het Jaar is... Erwin van den Berg
Na een spannende verkiezingsstrijd voor de Alumnus van het Jaar kwam
Erwin van den Berg als winnaar uit de bus: een netwerker pur sang.

12 ‘Wij Rijksadviseurs hoeven ons niet te vervelen’
Landschapsarchitect Berno Strootman is benoemd als Rijksadviseur voor
de Fysieke Leefomgeving. Wat kan het beroepsveld de komende jaren
zoal aan adviezen verwachten?

15 VVA-lid Trudy Bus
De nieuwe regiocoördinator Zuid heeft er zin in. ‘Het is heel leuk om
actief met de VVA bezig te zijn en de binding met school te versterken.

16 ‘Groen is de beste remedie voor gezondheid en
ontstressen’
De Enk Groen & Golf streeft met concepten als Zorgeloos Groen naar
hoogwaardig groen. Innovatie is daarbij essentieel.

18 Stelling: Nederland heeft behoefte aan een
ministerie van Voedsel
Verdient de voedselproductie zo langzamerhand niet een eigen ministe-
rie van Voedsel, waar integraal voedselbeleid kan worden gemaakt?

20 Excursieprogramma VVA vernieuwd
De regiocoördinatoren zijn volop bezig met een nieuw excursiepro-
gramma dat beter aansluit bij het schoolprogramma. Ook staat er een
bijzondere buitenlandexcursie op stapel.

21 Excursies Marker Wadden en Biesbosch/Noordwaard
Wie konden als een van de eersten de Marker Wadden aanschouwen?
VVA Larenstein! En wat een aantrekkingskracht oefende de excursie naar
Biesbosch/Noordwaard uit.

Verder
VVA-nieuws & agenda / column Michaël Meijer

Wim Glaap. foto Otto Vaessen

Als voorzitter kijk ik terug op een jaar waarin de vereniging
de nodige stappen vooruit heeft gezet. De veranderingen bij
Van Hall Larenstein, door komst van de twee nieuwe domei-
nen Food en Dairy, Animals en Business, vragen ook van de
VVA om na te denken over de toekomst als alumnivereniging.

De binding met de studenten en het lidmaatschap van de
vereniging verdienen ook in de komende periode de nodige
aandacht. De samenwerking met Van Hall Larenstein en
Helicon MBO Velp, studievereniging LaarX en de studenten-
verenigingen Quercus en Arboricultura zal worden geïntensi-
veerd. We stemmen activiteiten op elkaar af en we organiseren
gezamenlijk excursies. Hierbij doen wij een beroep op het
bedrijfsleven en onze leden, zodat we studenten een mooi
netwerk kunnen aanbieden.

De VVA Carrièredag 2016 was hiervan een mooi voorbeeld.
Maar liefst 65 bedrijven waren aanwezig om de studenten,
de professionals van de toekomst, kennis te laten maken met
mogelijke werkgevers en het werkveld. De diverse workshops
werden goed bezocht en gaven de nodige kennisverrijking.
Voor het eerst in het bestaan van VVA Larenstein hebben we
op 25 november tijdens de algemene ledenvergadering de
Alumnus van het Jaar bekendgemaakt (zie ook pagina 6).
Vier door het bestuur voorgedragen genomineerden introdu-
ceerden zichzelf via de website, waarna alumni van Van Hall
Larenstein konden stemmen. De gelukkige winnaar met

75 procent van de stemmen is Erwin van den Berg. Erwin is
directeur van de Stichting tot verbetering van de Agrarische
Cultuur en vervult daarnaast verschillende maatschappelijke
functies. Als Alumnus van het Jaar is hij het komende jaar
ambassadeur van VHL en VVA en zal hij bijdragen leveren aan
VVA-activiteiten.

Het bestuur vindt het belangrijk dat we samen werken aan
de alumnivereniging van morgen. Hiervoor zijn we op zoek
naar vrijwilligers die het bestuur en/of een commissie willen
versterken. Ben je bereid één dag per maand te besteden
aan onze vereniging? Wil jij ons helpen of meer informatie,
neem contact op met het verenigingsbureau of mail naar
office@vva-larenstein.nl.

Alle vrijwilligers en het bureau (Christel en Yvonne) wil ik
ontzettend bedanken voor hun inzet in 2016.

Namens het bestuur wens ik jullie allen fijne feestdagen en
een gezond en gelukkig 2017. We hopen jullie komend jaar
opnieuw te ontmoeten tijdens de activiteiten van VVA Laren-
stein.

Wim Glaap, voorzitter VVA Larenstein

VVA-workshops: voor ieder wat wils

De VVA pakt het eerste kwartaal van 2017 naast excursies en netwerkborrels uit met een reeks workshops. Voor ieder wat wils: ontspannend, leuk, speels en ondernemend maar bovenal nuttig voor studenten, leden en niet-leden.

27 januari: Schrijven voor het web

Binnen 10 seconden bepaalt de bezoeker van een website of hij blijft. Vergeet de prikkelende kop en de nieuwsgierig makende inleiding: kom direct ter zake! Mensen lezen teksten op het wereldwijde web heel anders dan in gedrukte teksten. Na deze workshop weet je hoe mensen lezen op het web, wat je wel (en vooral niet) moet doen om bezoekers vast te houden en natuurlijk hoe je zorgt dat zoekmachines je kunnen vinden. Je levert vooraf een tekst in, die we tijdens de workshop gezamenlijk bespreken. Aanvang: 13.30 uur bij VHL Velp, €25,00 voor VVA-leden en studenten en €35,00 voor niet-leden.

24 februari: Presenteren met Prezi

Met Prezi neem je je toehoorders mee in een dynamische presentatie met in elkaar overvloeiende beelden en duidelijke verbanden tussen de onderdelen. Even terug naar een belangrijk onderdeel? Inzoomen op een afbeelding? Geen probleem. Leer hoe je dat doet en het geheel aantrekkelijk en overzichtelijk blijft. Juist in het werkveld van natuur en landschap kun je met Prezi mooie presentaties maken. En het geeft de mogelijkheid om veel beeldmateriaal te gebruiken. In de workshop hoor je voor welke doelen een Prezi geschikt is en wat de (on)mogelijkheden zijn. Je maakt een start met een eigen presentatie. Aanvang 13.30 uur bij VHL Velp, €25,00 voor VVA-leden en studenten en €35,00 voor niet-leden.

Voorjaar 2017: Macrofotografie

Door het grote succes van de vorige workshop gaan we, samen met Chris Ruijter, de macrofotografie opnieuw ontdekken. Beginnend of gevorderd fotograaf? Het maakt niet uit, in deze workshop kun je veel leren en gelijk toepassen. Nadere informatie zoals, plaats en tijdstip volgt. €30,00 voor VVA-leden en studenten en €37,50 voor niet-leden.

Kijk voor meer informatie en opgave voor deze workshops op www.vva-larenstein.nl

Nieuwe directeur Helicon MBO Velp: Remco Valk

Helicon MBO Velp heeft een nieuwe directeur. Remco Valk startte per 1 november en neemt het stokje over van Willy Koppens, die met pensioen is gegaan. Voor velen een bekende naam. Hij voltooide in 1984 zijn studie Bos- en Natuurbeheer aan de HBCS en is al jaren lid van de VVA. De laatste tien jaar was hij directeur Van Helvoirt Groenprojecten en daarvoor hoofd Bomendienst bij BTL Bomendienst. Voor de school in Velp werd een verbindend leider gezocht. Helicon MBO Velp wil extra veel aandacht voor het neerzetten van een duidelijk profiel en hecht veel waarde aan het intensiveren en uitbreiden van de samenwerking binnen de regio. Denk aan nauwe samenwerking met hogeschool Van Hall Larenstein, Hogeschool Arnhem en Nijmegen, ROC Rijn IJssel en belangrijke relaties zoals Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en waterschappen. Ab Groen, voorzitter College van Bestuur van Helicon Opleidingen, is verheugd met de aanstelling: ‘Met Remco hebben we een goede schoolleider aangetrokken en een boegbeeld voor de school in het omvangrijke netwerk. Dat hij jarenlange ervaring heeft als directeur van een gerenommeerd hoveniers- en groenvoorzieningsbedrijf is een grote meerwaarde.’

Lezing Gemeentelijke natuurmonumenten plus netwerkborrel

Kom je ook naar de boeiende avondlezing en netwerkborrel op 31 januari om te toosten op het nieuwe jaar? De avond organiseren we in samenwerking met studentenvereniging LaarX. Niemand minder dan vegetatiekundige prof. dr. Joop Schaminee komt een inleiding geven over gemeentelijke natuurmonumenten. Aansluitend volgt de netwerkborrel. De avond start om 19.00 uur bij Van Hall Larenstein in Velp.

Nadere informatie volgt op de website en in de e-nieuwsbrief. Aanmelden kan via de website.

Reünie klas HBCS, 1966

Elk jaar in september komen we een dagje bij elkaar om bij te praten en herinneringen op te halen. Zo ook op zaterdag 10 september, vijftig jaar na het behalen van ons HBCS-diploma (cultuurtechniek of bosbouw). Van de 34 gediplomeerden hadden 19 mannen (veelal vergezeld door vrouw/partner) op de uitnodiging gereageerd om het 10de lustrum te vieren op de toenmalige locatie van de school, nu café/restaurant Stadsvilla Sonsbeek in Arnhem. Van de jaargenoten waren er twee uit Canada overgekomen, één uit België en één uit Duitsland. Helaas zijn inmiddels zes gediplomeerden overleden. Een aantal anderen was door ziekte of verplichtingen verhinderd. En sommigen hebben in het verleden aangegeven geen belangstelling te hebben voor reünies. Na de lunch hebben we even door het park lopen, waar ons de beginselen van landmeten zijn bijgebracht en waar, net als toen, een beeldtentoonstelling was. Christel Klaren van het VVA-bureau vertelde ons over de ontwikkelingen bij Van Hall Larenstein en wat er zoal in het onderwijs is veranderd (ver-

De groep HBCS'ers vijftig jaar na hun afstuderen op Sonsbeek.

beterd?) sinds ons vertrek uit Sonsbeek. Er waren natuurlijk veel herinneringen uit die tijd. Een projectie van een collage van foto's van toen – sommige in het geniep genomen – hielp bij het terug kijken. Wat te denken van onze ludieke bijdrage destijds aan een van de eerste beeldtentoonstellingen in park Sonsbeek; de bezoeken van het dispuut Maesdro aan het plaatsje Rossum in de Bommelerwaard; de invechtavonturen bij Huize De Voorst bij Zutphen; het trainen

voor de Elfstedentocht 1963 op een ondergelopen tennisbaan. Opvallend? Er werd door de leerlingen gerookt in de klas en ook toen al volgden leerlingen onderuitgezakt de les. Na een uitgebreide borrel en een stampopotbuffet, geïnspireerd op de traditionele boerenkoolmaaltijd met Kerst, werd de dag afgesloten. Voor een jaar moeten we weer afscheid nemen. Iedereen had zeer genoten van deze leuke reünie.

Henk Bouwhuis

Uitslag werkgelegenheidsenquête

In de maanden voorafgaand aan de VVA Carrièredag was er gelegenheid om de werkgelegenheidsenquête in te vullen op de website van VVA Larenstein. Enkele tientallen deelnemers namen de moeite om dit te doen, een fractie van de opkomst twee jaar geleden toen bijna duizend mensen deelnamen. Wat de oorzaak van deze lage opkomst is, wordt in de komende tijd onderzocht. Gevolg is ook dat door de lage opkomst de resultaten niet representatief genoeg zijn voor publicatie. Deelnemers die aangegeven hebben dat zij informatie willen ontvangen, krijgen dit opgestuurd of hebben dit inmiddels. Het is de bedoeling om ook in 2017 weer een werkgelegenheidsonderzoek te houden. Houd website, nieuwsbrief en social media in de gaten voor meer informatie.

Personalia

Nieuwe functie
Marjon Kottelenberg-Tobias
Dier- en Veehouderij, 2000
Functie tot 1 november:
Inspecteur Natuur en Milieu bij Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA)
Nieuwe functie per 1 november: medewerker backoffice op de afdeling Cooperative Affairs bij FrieslandCampina

Overleden 19 mei
De heer ing. Joost Plat
Geboren: 1 januari 1927
Land- en Watermanagement, 1951

Trudy Bus: nieuwe regiocoördinator Zuid

Tijdens de ALV van 25 november is Trudy Bus voorgesteld aan het bestuur en de aanwezige leden als nieuwe regiocoördinator Zuid. Zij volgt Wilco van Hout op, die het regiocoördinatorschap combineerde met zijn bestuursfunctie Regiozaken. Wilco gaat door als bestuurslid Regiozaken. Trudy gaat bij het organiseren van excursies samenwerken met Arian Bosser die al langer

mederegicoördinator Zuid is. Trudy vindt het heel leuk om actief met de VVA bezig te gaan en de binding met school te versterken. Lees meer over haar motivatie en ideeën in de rubriek VVA-lid op pagina 11 en meer over het nieuwe VVA-excursieprogramma op pagina 16.

En de Alumnus van het Jaar is... Erwin van den Berg

De vier genomineerde VHL-afgestudeerden voor de verkiezing Alumnus van het Jaar ontketenden een ware verkiezingsstrijd. Tijdens de algemene ledenvergadering op 25 november in Nagele was het Erwin van den Berg, een netwerker pur sang, die de glazen sculptuur en de geldprijs in ontvangst nam.

De verkiezing Alumnus van het Jaar is voor het eerst gehouden op verzoek van Van Hall Larenstein locatie Velp. Vier door het VVA-bestuur voorgedragen genomineerden introduceerden zichzelf via de VVA-website. Bijna tweehonderd alumni brachten hun stem uit. Het doel van de verkiezing is een alumnus te belonen voor zijn inzet om de opleidingen van VHL in een positief daglicht te zetten. Tevens is de Alumnus van het Jaar een voorbeeld voor (nieuwe) studenten en de alumni.

‘Hartstikke blij en trots’, reageert Erwin van den Berg net na het winnen van de verkiezing. ‘Ik heb goede herinneringen aan Larenstein en alles daar omheen. Daarom alleen al is het leuk als je wordt genomineerd. Zo’n waardevolle nominatie moet je serieus nemen en er moeite voor doen om die te winnen.’ Dus zette hij social media en zijn netwerk in. ‘Het grote voordeel van Facebook en LinkedIn is dat je op een eenvoudige manier een groot bereik hebt.’

Net geen traantje
Dat hij nu echt wint, is toch een grote verrassing. ‘En dan de prijs die erbij hoort! Dat geeft nog net niet een traantje. De prijs is een supermooie glazen sculptuur, gegoten in het model van het beeldmerk van de Bosbouw en Cultuurtechnische School (BCS). Hoewel ik van een latere generatie ben, een Larensteiner, herken ik dat beeldmerk heel goed.’

Aan de prijs zit een geldbedrag van 500 euro verbonden. Bij de nominatie gaf Erwin al aan er een zinnige bestemming aan te willen geven. ‘Via mijn Facebook-account opperde Taco IJzerman om Marco Visser en Remco van der Veen het prijzengeld te gunnen en als ik niemand wist, was hij zelf ook een goed doel.’ Aldus schreef Erwin op de VVA-website: ‘Als u op mij sternt – en ik win – gaat de prijs ook naar de drie andere alumni die hun Larenstein-kennis en -kunde in combinatie met eigen ideale inzetten voor het welzijn van mensen en duurzaamheid van ons ecosysteem. Netwerken, verbinden en elkaar helpen! Daar staat VVA Larenstein voor en daar draag ik graag mijn steentje aan bij.’

Voorbeeldfunctie
Die verdeling van de prijs over drie andere alumni gaf voor een aantal de doorslag om op Erwin te stemmen. ‘De bijdrage voor Marco Visser gaat naar schoon water en hygiëne in ontwikke-

lingslanden (WASH for live); iets wat dicht bij Larenstein staat. Remco van der Veen, directeur van Cordaid, besteedt het aan een hulpactie, Haïti bijvoorbeeld. Maar waar het echt om gaat is dat hij een Larensteiner is, die na twintig jaar op die positie is gekomen. Een voorbeeld voor studenten. Taco IJzerman probeert een historische tuinkas op Huis Sevenaer te herbouwen. Elke euro is welkom. Dit project heeft leuke links voor mij. Recent ben ik voorzitter van het Hollands Particulier Grondbezit geworden en ik zie raakvlakken met mijn vakgebied rentmeesterij.’

Nieuwe wind
Al voelt Erwin zich vereerd, de titel Alumnus van het Jaar draait niet om hem. ‘De bedoeling is om uit te dragen wat Larenstein en de VVA studenten en afgestudeerden kunnen brengen, en wat iedereen zelf uit de opleiding en het netwerk kan halen.’ Doordat Erwin de prijs deelt met drie anderen, vergroot hij de impact van deze boodschap. Verder zijn ook de drie andere genomineerden enthousiast om zich in te zetten. ‘Binnenkort komen we bij elkaar om samen met VVA-voorzitter Wim Glaap de energie die de verkiezing heeft losgemaakt, inhoud te geven. Nu komt het aan op creativiteit. Gastlessen geven en een excursie verzorgen, artikelen in VVA Magazine en op de website: dat zal wel lukken, maar we willen ook andere, vernieuwende manieren inzetten om mensen te binden en te enthousiasmeren. Er moet een soort wind gaan waaien, waardoor mensen zich bij de VVA willen aansluiten. Dat zou het mooiste resultaat zijn.’

TEKST RIA DUBBELDAM, FOTO'S HANS DIJKSTRA EN CHRISTEL KLAREN

De vier genomineerden

Erwin van den Berg, directeur Stichting ter Verbetering van de Agrarische Structuur (Stivas)
Leren doe je niet alleen op school en tijdens het werk, maar ook bij het vervullen van nevenactiviteiten. Erwin van den Berg is daar in Velp mee begonnen en nooit meer mee gestopt. Altijd heeft hij een nauwe band met de school gehouden, vooral via de VVA en reünistenvereniging Quercus. Naast zijn baan vervult hij bestuursfuncties voor de Agrarische Stichting Blaricum en het Hollands Particulier Grondbezit. Eén keer per jaar appels plukken bij oud-studiegenoten in Dronten ziet hij als een mooie mix van herinneringen ophalen, gezelligheid en nieuwe verbindingen leggen.

Henk van Duijn, CEO van BoP Innovation Center
Henk van Duijn studeerde in 1989 af in Land- en Watermanagement. Met zijn carrière laat hij de internationale perspectieven van de opleiding zien. De afgelopen 25 jaar was hij projectleider en initiator, en verantwoordelijk voor de ontwikkeling, uitvoering en de set-up van interdisciplinaire projecten in verschillende instellingen. Momenteel is hij onder meer Chief Executive Officer (CEO) bij BoP Innovation Center, een sociale onderneming die business georiënteerde ontwikkeling aan de basis van de piramide wil versnellen.

Diederik Hillemans, directeur Strukton Milieutechniek
De Hogere Bosbouw en Cultuurtechnische School vervult nog altijd een prominente rol in zijn werk. ‘Het is mooi dat de thema’s – een duurzame en betere wereld, de leefomgeving, bodem, milieu, chemie en techniek – overeenkomen met mijn dagelijkse praktijk en terugkomen in de visie van ons bedrijf.’ Zijn vrouw en hij hebben drie kinderen en daarnaast is het gezin het tijdelijke thuis voor vier pleegkinderen. ‘De Larenstein-competenties van verbinden, tact, strategie en teamwork worden zowel privé als op het werk dagelijks ingezet.’

Paul Eugelink, directeur Dredging bij familiebedrijf Royal Smals
Paul Eugelink steekt zijn trots over zijn vak en de opleiding Land- en Watermanagement niet onder stoelen en banken. Het afgelopen jaar heeft hij zich ingezet voor VHL door deelname aan projecten als Living Lab grensrivier Rijn. Daarnaast neemt hij deel aan een gesprek over de ontwikkeling van een lectoraat voor Sustainable Flood Defense in River systems. ‘Ik vind het erg leuk en inspirerend om met jonge mensen te werken en de passie voor mijn vak over te dragen. Mijn zoon Derek is dit jaar begonnen aan VHL en volgt de studie Land- en Watermanagement. Hartstikke leuk dat hij nu ook warmloopt voor mijn vak.’

De prijsuitreiking. Winnaar Erwin van den Berg geflankeerd door twee andere genomineerden; Diederik Hillemans (links) en Paul Eugelink (rechts).

Recordaantal bedrijven en workshops

‘De hoeveelste baan heb je al?’ Dagvoorzitter Pim de Bokx opende de VVA Carrièredag met dit soort vragen tijdens een spel rondom de thema’s flexibiliteit en zzp’erschap.

Het aantal bedrijven en organisaties op de VVA Carrièredag van 14 oktober was met 65 deelnemers groter dan ooit. De tien workshops waren deels volgeboekt. Nieuw was de ZZZ Area voor aanstormende zzp’ers.

Voor het VHL-gebouw trekt voormalig Helicondocent Peter Meijs de aandacht met carving, sculpturen maken uit boomstammen. De volgende blikvanger is studievereniging LaarX, die verse oliebollen bakt mét sprinkhaan. Heb je je daar doorheen geslagen, dan kun je gelijk door naar de ontvangsthall waar LaarX in haar insectenbuffet appeltaart

met meelwormen aanbiedt. ‘Best lekker’, reageert een lichtelijk verbaasde studente. Bij de stand van Van den Berk loopt het storm. In een lange rij staan studenten te wachten om een bommenboek in ontvangst te nemen. Gratis, want Van den Berk heeft een tweede editie uitgebracht en de eerste is niet meer nodig.

Studenten in de rij voor een gratis bommenboek.

Wageningen University maar niet voor doorstromen van Helicon naar VHL. Die mag er wat ons betreft worden georganiseerd. En ook meer bedrijven op de markt gericht op Outdoor & Adventure.’

Interviewopdracht

Tijdens de middagpauze rennen opvallend veel eerstejaars VHL-studenten de bedrijvenstands af. Ze hebben de opdracht om in één uur drie bedrijven te interviewen. ‘Veel te weinig tijd’, wordt er verzucht. Maar wel een leuke eerste kennismaking. Voor studenten van die drie vanuit Wageningen afkomstige opleidingen zijn er nog onvoldoende bedrijven op de markt, maar de meeste workshops zijn voor iedereen van toepassing, net als de ZZZ Area.

Dat de arbeidsmarkt aantrekt was heel duidelijk te zien op het vacaturebord. Ouderwets zo’n bord? Kennelijk niet. Er was flink belangstelling voor. Al met al een super geslaagde, goed georganiseerde dag. Met dank aan de inzet van studenten van LaarX en Quercus en een dikke pluim voor het VVA-bureau. / *Ria Dubbeldam*

Appeltaart met meelwormen bij de stand van LaarX.

Prominente aandacht voor zzp’ers tijdens VVA Carrièredag

Voor het eerst was er tijdens de VVA Carrièredag een speciale plek voor zzp’ers: de ZZZ Area. In Nederland zijn inmiddels zo’n 1 miljoen zelfstandigen actief en hun aantal blijft flink groeien, maakte dagvoorzitter Pim de Bokx bij de opening van de Carrièredagopening nog duidelijk. Goed om op deze ontwikkeling in te spelen. Aanvankelijk viel de animo voor de ZZZ Area wat tegen. Was de plek in de gang richting de kapel niet goed

vindbaar? In de loop van de dag kwam de loop er toch wat in. De Kamer van Koophandel beantwoordde vragen over verschillende arbeidsvormen en wat er komt kijken bij het starten van een bedrijf. Coöperatie des Lands presenteerde zich als samenwerkingsverband van zelfstandige vakspecialisten in het landelijk gebied. Het Green Entrepreneurship Centre van hogeschool VHL richt zich op het begeleiden van onderne-

mende studenten, alumni en (toekomstige) ondernemers. Ook bij de workshops waren zzp’ers vertegenwoordigd. Otto Willemsen van Duurzaam4Life speelde met zijn workshop ‘Fit voor de toekomst’ in op het thema flexibiliteit. Organisaties die slim gebruik maken van een flexibele schil van zzp’ers zijn innovatiever en duurzamer, aldus Willemsen. Hij pleit ervoor om jezelf fit te houden voor de toekomst, zowel fysiek als qua

foto Cathelijne Jansen, student Bos- en Natuurbeheer

kennis, ervaring en netwerk. Zelf investeerde hij in zonnepanelen en een elektrische E-UP auto. Een inspirerend verhaal, waarmee de deelnemers de zaal verlieten. / *Tamara van Tricht*

Hogeschool Van Hall Larenstein ondersteunt jong ondernemerschap

Het staat nog in de kinderschoenen, maar bij Van Hall Larenstein wordt hard gewerkt aan een Green Entrepreneurship Centre. Het wordt een broedplaats voor studenten en pas afgestudeerden die een eigen bedrijf willen beginnen en op zoek zijn naar gelijkgestemden om ervaringen uit te wisselen.

Dani Korai promoot het Green Entrepreneurship Centre tijdens de VVA Carrièredag in de ZZZ Area.

Ondersteuning door ondernemers

Het centrum is voor studenten en alumni die maximaal vijf jaar zijn afgestudeerd. In de loop van de tijd zal er vanzelf ook contact komen met doorgewinterde ondernemers. Zij kunnen naast ondersteuning van de jonge ondernemers bijvoorbeeld gastcolleges geven en theorie en praktijk dicht bij elkaar brengen. Korai begon enkele maanden na zijn afstuderen met het schrijven van een ondernemingsplan als onderdeel van het VHL-Programma Ondernemerschap. ‘Het programma stopte echter. Daarom zet ik me nu in voor dit centrum voor ondernemerschap om studenten en alumni dezelfde kans te bieden die ik heb gehad. Als startende onder-

nemer heb je soms een steuntje in de rug nodig.’

Ben of ken jij een VHL-student of pas afgestudeerde Larensteiner

met een eigen bedrijf of plannen daarvoor. Sluit je aan bij Dani Korai: info@fundamental-nature.nl of greenentrepreneurship@hvhl.nl / *Edwin Vriezen*

Niek Swiep neemt de VVA Carrièredagprijs in ontvangst van Van der Tol.

En de winnaar is.....

Niek Swiep, afstudeerder Land- en Watermanagement, is de gelukkige winnaar van de VVA Carrièredagprijs: een SUP (Stand Up Paddle) privéles voor twee personen. Hij was overgehaald om mee te doen met deze trekking en is er erg blij mee. ‘Ik sport geregeld, dus dit komt wel van pas.’ Op de Carrièredag wilde hij zich oriënteren op de toekomst en netwerken. Met succes, want hij kwam veel oud-bekenden tegen. In de nabije toekomst wil hij graag in de grond-, wegen- en waterbouwsector aan de slag gaan, een job waar hij zowel binnen als buiten werk kan uitoefenen zou ideaal zijn. De VVA Carrièredagprijs is aangeboden door Van der Tol. Het bedrijf wil studenten betrekken bij het werkveld en biedt stage- en afstudeerplekken aan. Van der Tol is een groeiend bedrijf en is steeds op zoek naar mensen, de jeugd is de toekomst!

foto Cathelijne Jansen

Theatersport leert je flexibel denken en handelen

De kapel was het decor voor de workshop Theatersport. Frank van Deelen daagde de deelnemers uit om zich in uiteenlopende situaties flink te laten gaan.

Heb je dat ook wel eens? Je probeert op kantoor een deadline te halen en krijgt onverwacht het dringende verzoek om mee te gaan naar een project. Wat doe je dan? Improviseren dus, want de deadline is immers heilig. Dat is waar het ook om draait bij theatersport: improvisatie. Twee dingen zijn daarbij verboden: discriminatie en elkaar uitlachen. Verder mag alles en moet je vooral overdrijven, dus grote gebaren en stemverheffing waar het kan. Dat zijn de enige voorwaarden die de deelnemers meekrijgen van VVA-lid Frank van Deelen, die in zijn vrije tijd theatersport beoefent en in zijn werk bij de gemeente er profijt van heeft.

Het blijkt nog een hele kunst om snel en goed in te spelen op wat een medespeler doet of zegt. Zeker als je een bepaalde rol moet aan-nemen of vanuit een niet zelfgekozen lichaamshouding of emotie een gesprek weer op gang moet brengen. Toch lukt het de meesten vrij aardig. Elkaar vertrouwen en accepteren is de basis. Een aantal deelnemers blijkt klasgenoten van elkaar. Zij durven het aan en al snel rollen en kruipen de eersten over de vloer.

In een aantal rondes worden verschillende vaardigheden getest die in het dagelijks leven van pas komen, zoals goed luisteren, de ander aanvoelen, initiatief durven nemen en knopen doorhakken. Bij “de appelboom” is het de bedoeling om rollen aan te nemen die elkaar aanvullen. De eerste beeldt een appelboom uit, nummer twee neemt de wortels voor zijn rekening door zich uit te spreiden aan de voet van de boom en nummer drie is de appel aan de boom. Vervolgens gaan de appelboom en de wortels weg, waarna de appel overblijft. Het is aan de deelnemers om te bedenken wat er met de appel gebeurt. Iemand komt op een idee en neemt de rol aan van een worm in de appel. Een ander wil de vogel zijn die de worm verorbert. Appel en vogel trekken zich terug en een nieuwe situatie rondom de worm wordt bedacht. Dit herhaalt zich zo vaak mogelijk. Een ding is na afloop duidelijk: theatersport is een ervaring die je niet snel meer vergeet. / Edwin Vriezen

Meer weten over Theatersport? Neem contact op met Frank van Deelen, f.van.deelen@utrecht.nl

Flexibel en doordacht communiceren in een internationale markt

Internationale bedrijven werken samen met vestigingen in andere landen. Dit is vanwege cultuurverschillen niet altijd eenvoudig, zegt Loek Verwijst van Control Union, die de inleiding verzorgde van de goedbezochte en levendige workshop ‘De mondige wereldburger’. Samen met collega Anoeke Meesters deed hij handige suggesties om met mensen met een andere culturele mindset om te gaan.

Control Union is een inspectienetwerk met zeventig vestigingen over de hele wereld. Daarnaast verzorgen zij de certificering van programma’s, waaronder voedselveiligheid, biologische landbouw en biomassa. In zo’n organisatie moet je je bewust zijn van cultuurverschillen. Anoeke Meesters: ‘Uitspraken als ‘I’ll do my best’ of ‘Maybe’ zijn dodelijk, aangezien deze verschillend geïnterpreteerd kunnen worden. Als bedrijf moet je voldoen aan de klantvraag en is het noodzaak om slimme oplossingen te bedenken.’

Dus wees bewust van cultuurverschillen en bereid je erop voor. De deelnemende studenten krijgen als voorbeelden vragen voorgelegd over hoe diverse landen zich ten opzichte van elkaar verhouden. Soms is het hun conform verwachting, soms is er ook verbazing. Meesters legt uit dat cultuurdimensies, ofwel verschillen in culturen, zijn te vertalen naar waarden op een schaal van 1 tot 100. Op basis hiervan krijg je inzicht in hoe sterk een cultuur zich ten opzichte van Nederland verhoudt. De eerste cultuurdimensie is machtsafstand, de mate van hiërarchie in een samenleving. Zo werd een Nederlandse collega van 28 vanwege haar leeftijd in Maleisië niet serieus genomen. Al haar ideeën werden op voorhand de kop ingedrukt. Na 1,5 jaar kwam er een omslag, uiteindelijk heeft ze met kennis toch respect kunnen afdwingen. De tweede cultuurdimensie is collectivisme (wij) versus individualisme (ik). Spreek je een groep aan of stel je één persoon verantwoordelijk? Dat kan afhankelijk van het land essentieel zijn om een dienst tijdig te kunnen leveren. Masculiniteit en feminiteit (de mate van dominantie t.o.v. compromissen sluiten) is de derde cultuurdimensie. Nederland staat bekend om zijn poldermodel. In veel landen is er één persoon die de beslissing neemt. Als laatste noemt Meesters onzekerheidsvermijding. Het stellen van kaders en richtlijnen beperkt risico’s, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid. Nederland is goed in het stellen van kaders en richtlijnen, in veel landen is daar veel minder sprake van.

Kortom, leerzame informatie voor studenten met internationale ambities. ‘Je loopt altijd wel een keer ergens tegenaan, maar door ervaringen uit te wisselen en kun je hier slimmer op inspelen. Maar het beste leer je met culturen om te gaan door het te doen!’ / Leonie Heutinck

Trudy Bus, de nieuwe regiocoördinator Zuid, heeft er zin in. ‘Het is heel leuk om actief met de VVA bezig te zijn en de binding met school te versterken. Er is altijd een goede sfeer tijdens de excursies en je leert veel mensen kennen. Mensen spreken elkaar heel makkelijk aan.’

‘Er is altijd een goede sfeer tijdens de excursies’

Ben je al lang lid van de VVA?

‘Al 28 jaar, sinds mijn afstuderen in 1988 aan de Middelbare Bosbouw en Cultuurtechnische School (MBCS). Het was best bijzonder als je daar terecht-kon. De opleidingen bij de MBCS en HBCS in Velp waren gewild. Er waren meer aanmeldingen dan plaatsen. Je moest daarom op sollicitatiegesprek komen.’

Was het vanzelfsprekend om na je afstuderen lid te worden?

‘Toentertijd nog wel. Maar velen haakten na verloop van tijd af. Ik ben altijd lid gebleven. Ik voel me verbonden met de opleiding en blijf geïnteresseerd in de opleiding. In 2007 ben ik zelf weer naar school gegaan voor de deeltijdopleiding Land- en Watermanagement.’

Was je al actief voor de VVA?

‘Pas sinds twee jaar neem ik deel aan excursies. Kort geleden ben ik gevraagd om coördinator Zuid te worden. Ik heb volmondig ja gezegd. Al is er ondertussen op mijn werk het een en ander veranderd. Door de wateroverlastproblemen van mei, juni is bij waterschap Aa en Maas extra werk te verzetten en is mij gevraagd extra taken op me te nemen voor een bepaalde tijd.’

Werk je al lang bij het waterschap?

‘Al 27 jaar met veel plezier. In het VVA-krantje stond een vacature voor assistent-opzichter bij het toenmalige waterschap de Maaskant. Het feit dat ik een vrouw ben, gaf wat discussie. Ik zou afgezien van de secretaresse de eerste vrouw in de technische dienst zijn. Het idee bestond dat ik na een paar jaar vanwege kinderen wel zou vertrekken. In die tijd gebeurde dat nog geregeld. Ik bleef gewoon werken.’

Intussen groeide je door in je functie?

‘Als assistent-opzichter deed ik onder meer tekenwerk. Het is bijna niet meer denkbaar hoe het ging. De komst van de computer heeft grote veranderingen teweeggebracht. Langzaam maar zeker ontwikkelde ik me richting gebiedsbeheerder: onderhoud waterlopen en waterkering, calamiteitenbestrijding, vergunningverlening, handhaving en dergelijke. Heel breed en leerzaam. Het komende jaar sta ik aan de lat voor het cyclisch groot onderhoud bij ons district.’

Blijf je graag parttime werken?

‘Mijn voorkeur heeft fulltime. Je hebt een grotere binding met het werk en

meer ruimte in het maken van afspraken. Toen de kinderen klein waren, was het fijn om parttime te werken. Met veertien en zeventien jaar zijn ze inmiddels zelfstandig genoeg.’

Organiseer je al een excursie?

‘Het plan is om bierbrouwerij de Koningshoeven te bezoeken, de producent van het trappistenbier La Trappe. Het wordt een excursie met veel facetten: food, landbouw, verduurzaming, waterbeheer, procestechnologie tot aan natuur. De excursie wil ik graag aanvullen (als er een mogelijkheid in de omgeving is) met bijvoorbeeld een hopteler.’

Heb je met je extra taken voldoende tijd om excursies te organiseren?

‘Dat lukt wel. Ik heb er zin in. Leuk vind ik dat we de opleidingen en studenten intensiever bij het excursieprogramma betrekken. De drie studentambassadeurs van de VVA komen ook bij onze overleggen zitten. Dat is iets nieuws.’

Kom je nog op andere manieren studiegenoten tegen?

‘Tijdens mijn opleiding waren we met vier vrouwen. Met twee heb ik nog goed contact. Een van hen woont in Denemarken, waar ik een paar keer met de kinderen op vakantie ben geweest. De andere vriendin is boswachter op Tiengemeten, maar verkast naar een ander gebied. Christel Klaren van het VVA-bureau ken ik ook nog goed; we hebben landbouwstage in hetzelfde dorp, Pannerden, gelopen. Met de mannen onderhoud ik minder contact. Soms kom ik iemand tegen op bijvoorbeeld een symposium.’

Naam Trudy Bus
Woonplaats Sambeek
Studie MBCS (1988) en deeltijd Land- en Watermanagement (2011)
Functie Gebiedsbeheerder, district Raam bij het waterschap Aa en Maas

TEKST RIA DUBBELDAM

‘Wij Rijksadviseurs hoeven ons de komende vier jaar niet te vervelen’

Landschapsarchitect Berno Strootman is op 1 september benoemd als Rijksadviseur voor de Fysieke Leefomgeving. Samen met Daan Zandbelt en Rijksbouwmeester Floris Alkemade vormt hij het College van Rijksadviseurs (CRa). Het CRa geeft het Rijk onafhankelijk en multidisciplinair advies over de grote thema's in ruimtelijke kwaliteit en stuurt zo mede aan belangrijke overheidsbeslissingen. Wat kan het beroepsveld van VVA Larenstein de komende jaren zoal van het CRa verwachten?

De functie van uw voorganger Eric Luiten luidde nog Rijksadviseur voor Landschap en Water. U bent benoemd als Rijksadviseur voor de Fysieke Leefomgeving namens het ministerie van EZ. Architect-stedenbouwkundige Daan Zandbelt draagt dezelfde titel namens het ministerie van I&M. Hoe zit dat eigenlijk?

‘In feite zijn alleen onze functienamen veranderd. Aan het besluit om ons beiden Rijksadviseur voor de Fysieke leefomgeving te noemen ligt een aantal redenen ten grondslag. Het is goed voor de herkenbaarheid van het CRa om niet telkens bij wisseling van de wacht de naam van de Rijksadviseurs te wijzigen. Wat mijn functie betreft was eerst sprake van een Rijksadviseur voor het Landschap en vervolgens één voor Landschap en Water. Nu is energietransitie een belangrijk thema en zou de naam opnieuw veranderd moeten worden. Een algemenere naam die de lading dekt en minder afhankelijk is van de thema's die er spelen, is duidelijker.’ Daarnaast is in Nederland het onderscheid tussen ‘stad’ en ‘landschap’ niet meer zo duidelijk. Infrastructuur ligt bovendien zowel in de stad als in het landschap. Het was niet meer zo logisch om een Rijksadviseur voor Infrastructuur en Stad te hebben en één voor Landschap en Water. Door ons beiden dezelfde functienaam te geven wordt het vanzelfsprekender om de onderwerpen wat meer in elkaar over te laten lopen. Bij mij komen ook stedelijke onderwerpen langs en bij Daan Zandbelt ook landschappelijke aangelegenheden. De scheidslijnen tussen onze functies zijn met de nieuwe naamgeving wat diffuser geworden.’

Houdt dat in dat jullie ook meer gaan samenwerken?

‘Ja, maar eerlijk gezegd heeft dat niet zoveel met onze titel Rijksadviseur voor de Fysieke Leefomgeving te maken. Onze ambitie is sowieso dat het College als geheel intensiever gaat samenwerken.’

U gaat adviseren over ruimtelijke programma's en projecten die de toekomst van het (cultuur) landschap en het waterbeheer betreffen. Wat zijn de belangrijkste thema's voor de komende jaren?

U noemde net al de energietransitie.

‘Andere belangrijke thema's zijn bijvoorbeeld het klimaatbestendig maken van het watersysteem, de kwaliteit van het cultuurlandschap en bodemdaling in veenweidegebieden. Geen grote verrassingen; het zijn de maatschappelijke thema's van dit moment.’

Hoe gaat u aan deze thema's werken?

‘We maken op dit moment een werkagenda. Binnenkort zullen we die agenda presenteren, waarin we aangeven op welke thema's we onze energie grotendeels zullen inzetten. We willen voorkomen dat we achter alles aan hollen en na vier jaar onvoldoende bereikt hebben. Er komt erg veel op ons af en het is aanvankelijk lastig te bedenken wat je wel en niet moet doen. De agenda is tevens een hulpmiddel om aan de buitenwereld kenbaar te maken: “Dit is voor ons van belang. Als jullie ons nodig hebben en het valt binnen de thema's, dan kunnen we helpen.” Daarnaast zullen er veel zaken spelen die niet binnen de thema's vallen. We laten ons ook deels leiden door wat op ons afkomt; onderwerpen waar we wat mee móeten doen.’

U kunt vast wel een kijkje geven in een paar zwaartepunten.

‘Wat ik als Rijksadviseur interessant vind, is op welke plaatsen grote investeringen worden gedaan in het landschap. Een van die investeringen is het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), een instrument om het Deltaprogramma vorm te geven. Het Deltaprogramma moet de komende jaren zijn beslag krijgen in de uitvoering. De ambities moeten nu worden gerealiseerd. Daarbij ontbreekt een expliciete kwaliteitsdoelstelling, zoals die bij Ruimte voor de Rivier wel was geformuleerd. Dat is jammer maar niet per se zorgelijk. Het wil niet zeggen dat er geen aandacht voor komt. Het zegt alleen dat ruimtelijke kwaliteit niet wettelijk kan worden afgedwongen. We willen als CRa graag meedenken over de manier waarop het HWBP optimale omgevingskwaliteit kan genereren. Daar denk ik graag samen met Rijkswaterstaat en de waterschappen over na.’

‘In het “alledaagse” cultuurlandschap ligt een grote opgave om de landbouw goed te laten samengaan met landschappelijke en cultuurhistorische waarden’

CARRIÈRE

Berno Strootman

Opleiding / Landschapsarchitectuur, Wageningen Universiteit (1988)

Werk / Onderzoeker bij De Dorschkamp en het ministerie van LenV afdeling Verkeerswegen (1988-1989), landschapsarchitect/projectleider bij Grontmij (1989-1996), senior-landschapsarchitect/projectleider bij bureau B+B (1996-2002), oprichter en directeur van bureau Strootman Landschapsarchitecten in Amsterdam (sinds 2002), Rijksadviseur voor de Fysieke Leefomgeving (sinds september 2016).

Ook de energietransitie die u eerder noemde is een ruimtelijke uitdaging. ‘We hebben hier als samenleving inderdaad een grote opgave. Het heet niet voor niets een transitie, een grote fundamentele verandering. Dat de energietransitie nog niet snel genoeg gaat, komt onder andere doordat de ruimtelijke gevolgen van windmolens en zonneweides aanzienlijk zijn. Dat geldt ook voor energieopwekking via biomassa-productie en in mindere mate via geothermie. Er bestaan nog geen oplossingen waar de bevolking bij staat te juichen. Wat wij met het College willen doen is nadenken over de ruimtelijke consequenties, hoe die op een zo’n goed mogelijke manier kunnen plaatsvinden, en wat ruimtelijke ontwerpers daaraan kunnen bijdragen.’

Naast de energietransitie en waterveiligheid liggen er vele andere claims op het landschap. Hoe staat het Nederlandse landschap er eigenlijk voor? ‘Allerlei onderzoeken laten zien dat de kwaliteit van onze natuurgebieden aardig op orde is, maar dat de cultuurhistorische, ecologische en ook belevingswaarden van onze cultuurlandschappen teruglopen. Al decennialang. Terwijl een hoogwaardig landschap van belang is voor woon-, werk- en leefkwaliteit en vanwege zijn ecologische waarden. Uit een recente verkenning naar het vestigingsklimaat van tien metropolen blijkt dat de aantrekkingskracht in grote mate wordt bepaald door de landschappelijke kwaliteit. Landschap is ons groene kapitaal. Dat moeten we koesteren, daarin moeten we investeren en het opknappen als dat nodig is. Uit de Balans van de Leefomgeving 2016 van het Planbureau voor de Leefomgeving blijkt dat Nederland qua staat van instandhouding van habitattypen in vergelijking met de rest van Europa onderaan bungelt, net boven Griekenland. Nederland heeft wat te doen! De aantallen en diversiteit van vogelsoorten van het boerenland nemen nog steeds af. Hier ligt een belangrijke verantwoordelijkheid.’

Hoe is de teruggang in landschappelijke kwaliteit te keren? ‘Te beginnen door een goede monitoring van hoe het landschap ervoor staat, hoe het ooit was gesteld en met name hoe het zich ontwikkelt. Kort geleden heeft Landschappen NL het Landschapsobservatorium opgericht, specifiek voor het monitoren van het landschap. Volgens het observatorium geven Nederlanders de aantrekkelijkheid van hun directe woonomgeving het rapportcijfer 6-, wat eerder nog een ruime 7 was. Van driekwart van de landschapselementen is de vitaliteit matig. Met de kwaliteit van het “alledaagse” cultuurlandschap wil ik op verschillende fronten aan de slag. Hier ligt een grote opgave om goede productie-

omstandigheden voor de landbouw te laten samengaan met landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Ik wil me verdiepen in hoe het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) werkt en streef ernaar om voorstellen te doen om via het GLB de landschapskwaliteit te laten toenemen.’

U ging hiervoor in op behoud en versterking van het alledaagse cultuurlandschap. Hoe passen de grote veranderingen als gevolg van de energietransitie en waterveiligheid hierin? ‘De Nederlandse landschappen zijn niet statisch, ze zijn altijd in verandering. Maar voor de grote veranderingen is een revisie nodig van het landschapsbeleid. In het omgevingsbeleid zal het landschap centraal moeten staan. Landschap is het integratiekader, datgene waarop alle transformaties plaatsvinden. Het is één systeem dat wordt beïnvloed door klimaat, water, natuur en de mens. Elke opgave vraagt om zijn eigen schaalniveau. De meeste opgaven zijn regionaal, maar het is belangrijk om door de schalen heen te ontwerpen en over bestuurlijke grenzen heen te kijken. De gemeentelijke en provinciegrenzen zijn in het algemeen niet de grenzen van landschappelijke eenheden en van nationale structuren als de Hollandse Waterlinie of het rivierengebied. Samenwerking tussen provincies, waterschappen en Rijk is nodig om te voorkomen dat het landschap versnippert.’

Terug naar het begin van het interview. U noemde dat ook stedelijke onderwerpen zullen passeren, als overlap met het werkveld van uw collega Zandbelt. Waar moeten we zoal aan denken? ‘Grote investeringen in bereikbaarheid, verdere verstedelijking en investeringen in leefbare stedelijke regio’s hebben een impact op het landschap. Ook bodemdaling speelt in het stedelijk gebied. Voor deze opgaven geldt dus dat ze integraal en gebiedsgericht opgepakt moeten worden.’

Er liggen nogal wat vragen en opgaven voor de komende vier jaar. Een korte periode voor deze functie. ‘Ja, dat is het ook. Bovendien is het een parttime functie, ik werk ook nog 2,5 dag per week voor mijn bureau. We zullen zien hoever we komen. Onze opvolgers zullen met onze agenda verdergaan, net zoals wij ook voortbouwen op het werk van onze voorgangers. Het gaat in het landschap immers om langjarige processen.’

COLUMN

Uitdagingen voor het onderwijs in stedelijke proeftuinen

Minor-studenten in gesprek met de coördinatoren van de Voedseltuin in Merwe-Vierhavens.

Op de volgende pagina’s van VVA Magazine gaat Rijksadviseur Berno Strootman in op de uitdagingen voor het landschap en de stedelijke omgeving. In alweer mijn laatste column neem ik graag de ruimte om de nieuwe aanpak te presenteren van het Instituut voor de Gebouwde Omgeving (IGO) om hier aan bij te dragen. IGO, de thuisbasis van de opleiding waar ik voor werk bij Hogeschool Rotterdam, concentreert het onderzoek van studenten en docenten rond een vijftal thema’s: circulair denken, waardecreatie, transformatie, ketenintegratie en stad als systeem. Dit onderzoek wordt zoveel mogelijk uitgevoerd in proeftuinen (bij VHL Living Labs genoemd).

De proeftuinen zijn gebieden in Rotterdam met grote maatschappelijke opgaven, waaronder Merwe-Vierhavens (M4H), een van de vier oude stadshavens. Hier wordt gewerkt aan het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid en op termijn het realiseren van een stoer woon- en werkgebied. In M4H doe ik zelf onderzoek en coördineer ik de activiteiten van de hogeschool. Het gaat om verbindingen leggen tussen overheid, ondernemers, onderzoek en onderwijs met als doel bij te dragen aan en te leren van de duurzame gebiedsontwikkeling.

Misschien vraagt u zich af: ‘Dat gebeurt in regulier projectonderwijs toch ook? Dus wat is de meerwaarde?’ Die is er zeker. De student komt door de jaren heen meerdere keren in hetzelfde gebied met zijn weerbarstige en actuele opgaven. Dit kan vanuit meerdere perspectieven zijn, zoals gemeente of burger en in samenwerking met diverse disciplines. Studenten krijgen zo inzicht in de gelaagdheid en complexiteit van het werkveld, en kunnen voortbouwen op elkaars werk en dat van docenten. De begeleiding gebeurt door docenten die zelf ook onderzoek doen en daardoor goed op de hoogte zijn. Docenten werken samen met studenten en schrijven niet simpelweg een opdracht voor. De docent coacht op onderzoeken, ondernemen, reflecteren en doorzetten. De student ontwikkelt zich tot professional die weet om te gaan met complexe vragen en via een onderzoekende en ondernemende houding met nieuwe ideeën komt.

Wat het kan opleveren? Herinnert u zich student Kees uit mijn column in VVA Magazine 3? Zijn afstudeerwerk over M4H is zeer goed ontvangen bij de gemeente en het havenbedrijf. Hij heeft het mogen uitwerken voor een internationale workshop. Mijn collega, lector gebiedsontwikkeling, heeft de resultaten weer verwerkt in een internationaal rapport dat onlangs op het herfst congres van The Urban Land Institute gepresenteerd is. Een mooi voorbeeld van uitdagend onderwijs met praktijkrelevantie en internationale impact. (Rapport: <http://europe.uli.org/press-release/cities-must-prioritise-planning-placemaking-promotion-become-successful-centres-innovation> of zoek op ULI Planning Placemaking and Promotion)

MICHAËL MEIJER

VVA-lid en hoofddocent ruimtelijke ordening & planologie/
onderzoeker Kenniscentrum Duurzame HavenStad bij
Hogeschool Rotterdam

VVA-excursieprogramma van kalender- naar schooljaar

Het excursieprogramma volgde altijd het kalenderjaar. Om beter aan te sluiten bij de schoolprogramma's, gaan we ons nu aansluiten bij het schooljaar. Dit betekent voor nu een kort excursieprogramma tot aan de zomer. Highlight is onze buitenlandexcursie naar Ierland!

Het excursieprogramma heeft als thema Recreatie en water. Het programma staat grof weg in de steigers. We geven vast een voorproefje. De april-excursie naar Park Lingezegen is voor VHL-studenten en Helicon-leerlingen te bereizen per fiets of openbaar vervoer. De meeste excursies zijn op een vrijdagmiddag. Docenten zijn ook welkom. De website, dit magazine, de e-nieuwsbrief en social media houden je op de hoogte. We hopen jullie te zien. Wilco van Hout, bestuurslid Regiozaken.

VHL-studenten aan het werk in Bûtenfjild (project Better Wetter).

maart Bierbrouwerij Koningshoeve

Vanuit innerlijke overtuiging gaan monniken goed om met mens en milieu, en niet omdat het een trend is. Bij kloosterbrouwerij Koningshoeve werken onder andere mensen met leerproblemen en/of een verstandelijke beperking. Grondstoffen komen zoveel mogelijk uit eigen omgeving. Er wordt uitsluitend gebrouwen met natuurlijke producten; rest- en afvalstoffen worden hergebruikt. Zo gaat de bierbostel naar de eigen bakkerij.

Organisatie: Trudy Bus, regiocoördinator Zuid

14 of 21 april Park Lingezegen

Park Lingezegen is een nieuw landschapspark van 1700 hectare tussen Arnhem en Nijmegen. Het gebied is onderverdeeld in thema's zoals de 'De Park', 'Waterrijk' en 'Landbouwland', die ook weer karakteristieke onderdelen hebben zoals een stadspark met boomgaarden en pluktuinen, Romeinse invloeden en waterpartijen met een waterbergende functie. Een bezoek dat voor alle studierichtingen interessant is!

Organisatie: Gerben de Graaf, regiocoördinator Helicon

2 mei (evt. 28 april) Vismigratie in Oost-Nederland

We krijgen een presentatie over het project Swimway Vecht, gevolgd door een terreinbezoek. Swimway Vecht draagt bij aan de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water om de vismigratie tussen Waddenzee en IJsselmeer te verbeteren. Migratieroutes zijn in kaart gebracht en aanwezige migratievoorzieningen ge-

evalueerd. Hierop volgt een gezamenlijke strategie voor monitoring van vismigratie op de Overijsselse Vecht. Afgeleide doelen zijn water- en natuurbeleving en recreatie. Organisatie: Henk Vrieling, regiocoördinator Oost

tweede helft mei Reeuwijkse plassen

Door eeuwenlang turfsteken zijn de Reeuwijkse Plassen ontstaan, een uniek natuur- en recreatiegebied, een soort Central Park in het hart van een metro-pool. De waterhuishouding is cruciaal, alleen al omdat het gebied flink onder zeeniveau ligt. Samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland gaan we dit

gebied verkennen. Maak kennis met de historie, het ontstaan van de plassen via veenontginning (het bruine goud). We gaan in op het natuurbeheer, hoe boeren daarbij samenwerken met Staatsbosbeheer. Tijdens een rondvaart maken we nader kennis met het gebied. Als de tijd het toelaat bezoeken we een boezemgemaal. Organisatie: Martin Lenferink, regiocoördinator West

juli Better Wetter in Veenwouden

We verdiepen ons in Better Wetter, een toekomstbestendig watersysteem voor Veenwouden, het veenweidegebied van Noordoost Fryslân. Better Wetter is ondergebracht bij Kenniswerkplaats Noordoost Fryslân, waar onderwijs, onderzoek en ondernemers samenwerken aan vragen uit de regio. VHL-studenten presenteren hun ontwerpen voor het Bûtenfjild. De studenten onderzoeken de knelpunten en kansen voor het vasthouden en schoonhouden van water, en maken een integraal masterplan.

Organisatie: Marije Kattewinkel, regiocoördinator Noord

Buitenlandexcursie Ierland

Eind september/begin oktober reizen we naar Ierland. We starten en eindigen in Dublin. We bezoeken een natuurpark, er is aandacht voor de agrarische sector met de daarbij behorende Europese subsidies en natuurlijk gaan we naar een whiskystokerij/proeverij. Meer informatie volgt. De eigen bijdrage wordt nog vastgesteld.

‘Groen is de beste remedie voor gezondheid, onthaasten en ontstressen’

Een van de bedrijven die zich tijdens de VVA Carrièredag presenteerde, was De Enk Groen & Golf van Frans Reulink en Gerard van der Werf. Het bedrijf streeft naar hoogwaardig groen met concepten als Zorgeloos Groen. Innovatie is daarbij essentieel in hun filosofie.

‘Kunstgrasvelden met rubbergranulaat? Nee, die leggen we niet aan’, reageert Gerard van der Werf naar aanleiding van onze vraag. De week ervoor was er nog veel commotie rondom de kunstgrasvelden. ‘Wij doen alleen aan natuurlijk groen’, benadrukt hij, ‘we zijn De Vernieuwers.’ De toon is gezet. De Enk Groen & Golf pretendeert het meest innovatieve groenbedrijf van Nederland te zijn en noemt zich daarom De Vernieuwers. ‘Omdat we dit niet alleen kunnen, zoeken we verbindingen met scholen, universiteiten en bedrijven, ook uit andere sectoren’, zegt Frans Reulink, ‘bijvoorbeeld de agrarische sector.’ Van der Werf geeft een voorbeeld: de GIS Golfviewer, die samen met Co-bra geo-adviseurs is ontwikkeld. Het idee

hierachter komt uit de precisielandbouw. ‘We hebben ons licht opgestoken bij een aardappelteler die met precisietechnieken de benodigde bemesting kan geven. Dit passen we ook toe op de golfbanen die we beheren. Bij elke rit verzamelen we informatie met sensoren en camera’s over het gras, de grond, de bemestingstoestand, waarna we gericht kunnen bijsturen.’ Reulink toont een filmpje van nog een andere innovatie voor golfterreinen: de robotmaaier. ‘Deze werkt op basis van GPS en kan zowel bemand als onbemand maaien. We zetten de maaier op het startpunt en vervolgens gaat alles automatisch. De operator doet ondertussen ander werk op de golfbaan en blijft in de buurt om in te kun-

nen grijpen als dat nodig is. We gebruiken inmiddels veertien gerobotiseerde green- en fairwaymaaiers.’

Zorgeloos Groen

Het onderwerp komt op andere terreinen waarin De Enk is gespecialiseerd. De 24 golfterreinen beslaan een derde van hun marktsegment, een andere derde is beheer en onderhoud en het laatste derde zijn uiteenlopende aanlegprojecten. De Enk is bijvoorbeeld de “huisaannemer” van Paleis het Loo, waar ze vernieuwingen hebben doorgevoerd, en legt daktuinen aan. Een innovatie die goed is aangeslagen in het openbaar groen is het Zorgeloos Groen-concept. Het is ontstaan als reactie op het beleid bij veel gemeenten. Reulink: ‘Ik zag de aandacht voor ons vakgebied achteruit gaan. Gemeenten willen bezuinigen, bezuinigen en bezuinigen. Het is absurd als je je realiseert wat voor maatschappelijke voordelen groen allemaal heeft. Met name in woonwijken draagt groen bij aan de gezondheid van mensen, het is de beste remedie voor onthaasten en ontstressen en het verbetert de leefbaarheid en sociale samenhang. Dat staat haaks op snel onderhoud tegen zo laag mogelijke loonkosten. Wat je daarvoor krijgt is eenheidsworst, grasveldjes en opgeschoren groen. In het meest extreme geval wordt het onkruid alleen nog maar afge-maaid om aan de beeldkwaliteit te voldoen. En toen was voor mij de maat vol. Daar heb ik de groenopleiding niet voor gedaan! De medewerkers kregen er ook steeds meer moeite mee. We ontwikkelden het concept Zorgeloos Groen, waarmee openbaar groen er weer toedoet, fleurig is en tegelijkertijd gelijke of lagere beheerkosten heeft. Buro Mien Ruys draagt zorg voor het ontwerp en de esthetische supervisie, en heesterkwekerij Boot & Dart voor de kleur en kwaliteit in openbaar groen.’

De buurt leeft op

Reulink vervolgt: ‘We laten zien dat we door een juiste inrichting en compositie met vaste planten, een- en tweejarigen, heesters en rozen, iets bewerkstelligen waarmee bewoners hun omgeving gaan zien als hun eigen tuin. Neem woonwijk De Droo in Duiven met veel sociale woningbouw. Sinds de nieuwe inplant is het plantsoen netjes en wordt het ook netjes gehouden. De mensen spreken elkaar erop aan: je laat je hond hier toch niet uit in ons plantsoen en je laat je rotzooi toch niet slingeren? De buurt leeft erdoor

op. En wij zijn alleen nog maar bezig met de beplanting, niet met zwerfafval. De schoffels hebben we doormidden gebroken, die zijn in deze beplanting niet nodig. We plukken alleen nog maar het onkruid in hot spots. We komen hiervoor vaker langs – tien tot twaalf keer per jaar – maar wel veel korter. De totale beheerkosten zijn omlaag gegaan en doordat bewoners ons vaker zien, hebben ze het gevoel dat er meer aandacht is voor ‘hun’ groen.’ Het concept is inmiddels in diverse gemeenten omarmd en twee keer per jaar is er een masterclass. Dat werkt zo positief dat steeds meer gemeenten er financiering voor vrij willen maken. Uiteindelijk levert het veel voordelen op. En wij krijgen weer meer plezier in ons werk.’ Reulink benadrukt hoe belangrijk hij dat vindt. ‘Je ziet dat de belangstelling onder middelbare scholieren om een opleiding in ons vakgebied te volgen, flink gedaald is. Met vernieuwende concepten kunnen we jongeren hopelijk interesseren. Ze moeten trots kunnen zijn als ze vertellen dat ze bij een groenvoorziener

Naam Frans Reulink en Gerard van der Werf
Bedrijf De Enk Groen & Golf B.V.
Vestigingen Renkum (hoofdkantoor), Weurt, Rijnsaterwoude en Drachten
Omzet circa 20 miljoen euro
Medewerkers 146 vaste medewerkers + 70 seizoenskrachten
Opleiding Frans Reulink: Hogeschool van Hall Larenstein Velp, Tuin- en Landschapsinrichting (1993)
Gerard van der Werf: HEAO, Management, Economie en Recht (2001)
Radboud Universiteit Nijmegen, Bedrijfskunde (2004)

www.deenkgroenengolf.nl

werken. Dat is mijn persoonlijke drijfveer en dan maakt het niet uit of het om Zorgeloos Groen of een ander concept gaat. We zijn een van de meest welvarende landen van de wereld en we gaan zo armoedig met groen om. Nou, dat kan er bij mij niet in. Het kan anders.’

Voorgeschiedenis

Die drive ‘het kan anders’ hadden hij en Van der Werf ook in 2014, toen ze de moedige stap namen om met een managementbuy-out van Heijmans Sport & Groen als De Enk Groen & Golf verder te gaan. Of eigenlijk terug te gaan, want in 1958 begon het met hoveniersbedrijf De Enk in De Steeg, dat uitgroeide tot een florerend, landelijk opererend bedrijf voor terreininrichting en groen- en sportvoorzieningen. ‘De familie kreeg opvolgingsproblemen. Het concern Heijmans was in die periode kralen aan het rijgen en voegde allerlei bedrijven toe. Zo werd in 1996 ook het hoveniersbedrijf overgenomen’, vertelt Reulink, die net als calculator en werkvoorbereider was aangenomen. Van der Werf kwam in 2004 bij het bedrijf, in de buitendienst. De naam De Enk bleef behouden tot 2006. Daarna werd het Heijmans Sport & Groen. Ondertussen werkten Reulink en Van der Werf zich op tot bedrijfsleiders. De economische recessie kwam en het Heijmans-concern begon zich te beraden op haar activiteiten. Heijmans wilde vooral investeren in haar corebusiness, waardoor de aandacht voor het groene bedrijfs onderdeel afnam. Reulink en Van der Werf dachten: ‘We beginnen binnen het concern wat bedrijfsvreemd te worden. Zullen we het zelf gaan doen?’ Heijmans werkte snel en soepel mee. De 107 medewerkers gingen mee en verhuisden van Veenendaal naar Renkum. De naam De Enk werd geïntroduceerd. ‘We hebben de rijdende trein overgenomen en deze op een ander spoor gezet’, zegt Reulink over hun bijzondere stap. Begin dit jaar werden de golf- en groenactiviteiten inclusief het personeel van de Grontmij overgenomen. ‘We hebben nu circa 147 vaste medewerkers, van wie circa 25 op kantoor. We hebben veel afgestudeerden van Larenstein (VHL en Helicon) maar ook hbo’ers van HAS Den Bosch. De Enk Groen & Golf is het levende bewijs dat er weldegelijk een toekomst is in de groenvoorziening.’

TEKST TAMARA VAN TRICHT EN RIA DUBBELDAM
FOTO DE ENK EN RIA DUBBELDAM

Nederland heeft behoefte aan een ministerie van Voedsel

Volksgezondheid, voedselkwaliteit, verduurzaming van de landbouw, dierenwelzijn, eerlijke voedselprijzen, weidevogels en koeien in de wei: zomaar wat aspecten van de voedselproductie. Ze zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, maar zijn versnipperd over enkele ministeries. Verdient de voedselproductie zo langzamerhand niet een eigen ministerie van Voedsel, waar integraal voedselbeleid kan worden gemaakt? Steeds meer politieke partijen pleiten ervoor en ook organisaties als LTO, Vereniging Natuurmonumenten en Stichting Natuur & Milieu. Is zo’n ministerie een goed idee?

Reacties

Jaco Geurts

HBO-cursus Vastgoed en Grondverkeer, 2010
CDA Tweede Kamerlid

‘Boeren en tuinders zorgen voor gezond, veilig voedsel en de mooiste bloemen en planten voor consumenten over de hele wereld. De Nederlandse land- en tuinbouw leveren ook een grote bijdrage aan onze economie. Bovendien spelen zij een belangrijke rol bij het duurzame beheer van natuur en groen. Wij zetten in op innovatie van de hele landbouwsector, waar- door Europa zelfvoorzienend kan worden op het gebied van basisvoedsel. Een zelfvoorzienend Europa is minder afhankelijk van landen waar we niet afhankelijk van moeten willen zijn. Bovendien is het duurza-

mer als voedsel minder afstand hoeft af te leggen tussen producent en consument. Daarnaast is een ‘voedselscheidsrechter’ nodig die boeren en tuinders beschermt tegen machtsmisbruik door de supermarkten. De primaire producent legt het nu vaak af tegen de groothandel of de supermarkten. Deze voorstellen onderstrepen het cruciale belang van een aparte minister voor landbouw, natuur en voedsel en geeft erkenning aan het grote belang van deze sector, dat er bovendien toe leidt dat weer in samenhang naar de verschillende vraagstukken wordt gekeken.’

Boudewijn Tooren

Land- en Watermanagement, 1991
Partner bij adviesbureau Orange Olive
Voorzitter Coöperatie Herenboeren Wilhelminapark, Boxtel

‘Ik ben het eens met de stelling. Iedereen die wel eens eet, weet dat het fijner is en beter voelt, als je het samen met anderen doet. Want samen eten verbindt, zoveel is zeker. Maar wat voor samen eten geldt, geldt ook voor de gezamenlijke productie ervan; het maakt gelukkig. Dat bewijzen de Herenboeren; mensen die de regie over de productie van hun eten hebben herpakt. Samen duurzaam voedsel produceren. En ze bewijzen dat zelf verantwoordelijk zijn voor je eigen eten, helemaal niet moeilijk en duur hoeft te zijn. Bij deze vorm van voedsel-

productie is een overheid die dergelijke maatschappelijke bewegingen vanuit één plaats faciliteert noodzakelijk. Dit is niet alleen goed voor ons als mens maar ook goed voor onze omgeving. Het verandert de leefomgeving en het leven van de mensen daarbinnen, bevordert landschapsherstel en biodiversiteit.’

Sandra Lansink

Dier- en Veehouderij, 1996
HR manager bij Boermarke Desserts

‘Voedselvoorziening is een vraagstuk dat we mondiaal moeten benaderen, anders boeren we achteruit. Enerzijds zal de toenemende welvaart de vraag naar onder andere dierlijke eiwitten en gevarieerde voeding doen stijgen. Hiermee kunnen we onze internationaal sterke en betrouwbare naam als producent en kennisdrager benutten voor het vermarkten van producten, kennis en verwerkingsprocessen. Anderzijds heeft duurzaamheid, dierwelzijn, natuur en milieu niet over de hele wereld een even grote prioriteit als in Nederland. Met een te rigide benadering van

deze belangrijke items, lopen we het risico deze problematiek te exporteren naar het buitenland waar de wet- en regelgeving een stuk minder streng is. We hebben reeds vaker aangetoond het beste jongetje van de klas te willen zijn en roomser dan de paus, wellicht is het verstandiger om zaken wat minder zwart-wit op te pakken en al polderend tot een goede consensus te komen. Een ministerie van Voedsel, waar een weloverwogen beleid voor de lange termijn kan worden opgesteld, is daarom wenselijk.’

Ferdi Veenstra

Tropische Landbouw, 1996
Area Sales Manager bij Pop Vriend Seeds

‘Ik kom regelmatig vraagstukken tegen, die raakvlakken hebben met het produceren van voedsel. Een voorbeeld is zaadbehandelingen. Die helpen telers om met relatief lage kosten het begin van een plantje te beschermen. Hierdoor is de inzet van bestrijdingsmiddelen later niet of veel minder noodzakelijk, wat weer goed is voor het milieu en de volksgezondheid. Het ministerie van Economische Zaken bepaalt het beleid rondom de behandelingen. Doordat er ook raakvlakken zijn met de andere ministeries (Milieu, Gezondheid) is het niet uitge-

sloten dat dit proces tot een aanzienlijke vertraging leidt. Hierdoor neemt de slagkracht af van onze zaadindustrie, wat leidt tot concurrentieverlies. Communicatie bevorderen en informatiestromen verbeteren zijn dus belangrijk en een ministerie van Voedsel is daarom een stap in de goede richting. Uiteindelijk gaat het in Nederland en onze land- en tuinbouw erom om duurzaam en gezond voedsel te produceren. En alle afdelingen binnen de verschillende ministeries dienen hetzelfde doel, namelijk de bedrijfstak(ken) ondersteunen.’

Jan van de Ven

Internationale Agrarische Handel, 1993
Advocaat food & agribusiness bij ABLD.nl

‘Een ministerie van Voedsel is een goed idee. De vele aspecten van voedsel(productie) zoals volksgezondheid, voedselkwaliteit, internationale handel en dierenwelzijn vallen nu onder verantwoordelijkheid van allerlei ministeries. Zonder eigen ministerie is er sprake van versnippering van beleid en worden de belangen van voedselproducenten en consumenten niet op het hoogste niveau doelgericht vertegenwoordigd. Een nieuw ministerie brengt echter ook het risico van meer bureaucratie met zich mee, en dat is maar zelden een effectieve oplossing gebleken om

belangrijke maatschappelijke kwesties op de lange termijn goed te regelen. Een klein, krachtig ministerie van Voedsel, dat aan tafel zit bij andere departementen als voedselbelangen aan de orde zijn, kan daarom bijdragen aan het verbeteren van voedselveiligheid en voedselzekerheid in Nederland. De staatssecretaris van Economische Zaken heet in het buitenland nu al minister voor Landbouw, laten we er dan ook maar meteen een volwaardig ministerie van Voedsel van maken.’

Mirjan Hendriks-Mesu

Bos- en Natuurbeheer, 1992
Eigenaar Imkerij De Linde

‘Door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) wordt ieder jaar bij ons bedrijf een potje honing gehaald om te onderzoeken. Nederlandse honing moet voldoen aan strenge eisen. Elk jaar veranderen de eisen en worden de controles strenger. Dat is niet in alle landen zo. Er wordt tegenwoordig veel goedkope honing aangeboden uit het buitenland. Hierover hebben we niet de volledige controle, waardoor de voedselveiligheid in het geding kan komen. Zelf verkopen we alleen honing uit de eigen imkerij, zodat we weten dat de botanische herkomst gewaarborgd is.

Een ministerie van Voedsel met alle specialisten onder één dak kan beter dan nu ervoor zorgen dat internationaal dezelfde regelgeving wordt gehanteerd. Verder kan ze duurzame productie stimuleren met respect voor mens, dier en milieu.’

Overweldigende natuur in Biesbosch en Noordwaard

Wat een aantrekkingskracht oefent het aangekondigde programma uit: vanuit Friesland, Overijssel, Utrecht en Gelderland komen belangstellenden naar de VVA-excursie op vrijdag 23 september over de Brabantse Biesbosch en het Ruimte-voor-de-Rivierproject Noordwaard. Het belooft een mooie dag te worden.

In het Biesbosch Museum Werkendam geven museum-directeur Peter van Beek en boswachter Thomas van der Neut van Staatsbosbeheer respectievelijk een indruk van hoe het museum inspeelt op ‘beleving’ en de natuur. Rondkijkend in het museum verdiepen we onszelf in de historie van het gebied, haar bewoners, de natuur en de invloed van de getijden. Grenzend aan de Biesbosch ligt de Noordwaard, een gebied van zo’n 4.450 hectare, waarvan 2000 hectare is ‘ontpolderd’ in het kader van Ruimte voor de Rivier. Jan Louis Reijnierse van aannemersbedrijf Gebr. Van Kessel gaat in op het beheer, een nieuwe vorm van werken voor het bedrijf.

Waterbuffels

Veiligheid met gegarandeerde doorstroming was de belangrijkste doelstelling voor de ontpoldering. Daarvoor is de dijk langs de Nieuwe Merwede verlaagd van 5 naar 2 meter boven NAP. Stijgt het rivierwater tot boven die hoogte, dan stroomt het water over in de polder en daalt de waterstand. De tweede doelstelling is verbetering van de ruimtelijke

kwaliteit en als derde noemt Reijnierse natuurontwikkeling. Om verruiging van de terreinen te voorkomen worden grazers ingezet: paarden, schapen én – uniek voor Nederland – waterbuffels. Het tegengaan van verruiging dient vooral de waterberging en doorstroming, maar draagt ook bij aan duurzaam natuurbeheer. Met een vliegtuig wordt jaarlijks meerdere malen gekeken of het beheer goed verloopt en waar eventueel meer aandacht nodig is.

‘Waarom geen drone?’, vraagt iemand, ‘want dat is toch goedkoper?’ Reijnierse: ‘Het gebied is zo groot dat een drone-accu niet toereikend is.’ Met de boswachter en beheerder maken we ‘s middags een rondje door de Noordwaard. We passeren een voormalig trafohuisje dat nu dienst doet als vleermuizenhotel. Gemalen zijn uitkijkposten geworden en hebben zo een dubbele functie. We stappen uit bij een kreek, die in verbinding staat met de Maas. Het is eb aan het

worden: het water trekt zich terug. Aan het eind van de busrit stellen we de gespotte vogelsoorten vast: kleine én grote zilverreiger, ijsvogel en een bruine kiekendief.

Visarend

Terug in het museum wacht de boot. We zien een visarend vliegen... met een vis. De boot vaart de Biesbosch in. Het zeearendennest krijgen we niet te zien. De kreek wordt vanaf februari tot en met het uitvliegen van de jongen afgesloten. Staatsbosbeheer is zuinig op deze broedplaats. Het is tijd voor de borrel en barbecue. De zon schijnt lekker, er wordt gepraat, gelachen en genetwerkt. Een geslaagde dag. Dank voor de organisatie.

TEKST EN FOTO'S PAULIEN VAN DEN AKKER

Naar het eerste eiland van de Marker Wadden

Wie konden als een van de eersten in Nederland de Marker Wadden in wording aanschouwen? VVA Larenstein! Ruim veertig deelnemers stapten 9 september in Volendam aan boord. Roel Posthoorn, projectleider vanuit Natuurmonumenten, zette het ambitieuze project uiteen.

Op 22 maart begon kraanschip de Kreeft van Boskalis met de aanleg van het eerste eiland van de eilandengroep Marker Wadden. Nu al zien wij de contouren, de stenen en zachte

oever en de ingang naar de haven. Op 24 september mochten de eerste mensen voet aan wal zetten. Wij konden dat nog niet en bekijken de zandruggen vanaf de boot.

Bewust is ervoor gekozen om met de moeilijkste plek in het plan te beginnen. Want: als het hier lukt, lukt het op de andere plekken zeker. Vanuit een keet op locatie werken Boskalis,

Rijkswaterstaat en Natuurmonumenten aan de realisatie. Ondanks de gift van Droomfonds Postcodeloterij is het budget beperkt. Het komt aan op innovatie. De klei en het slib uit het meer worden niet afgevoerd maar juist gebruikt als bouw materiaal. Boskalis spuit de contouren van het eiland met zand, die zij daarna opvult met slib en klei uit het Holocene. Zand opspuiten tot eilanden is voor Boskalis niet nieuw, wel het spuiten van slib en klei. Ook is er een slibgeul die slib uit meer constant verzamelt, en dat wordt als bouw materiaal gebruikt. Twee dagen na het opspuiten van het zand rijden er al vrachtwagens en kranen op het nieuwe land. Het slib binnen in het eiland zal niet zo stevig worden.

In de kranen hangen posters van vogelsoorten, omdat kraanmachinisten nieuwsgierig werden naar wat ze dagelijks voorbij zien vliegen.

Soepele overgangen

Een delta kenmerkt zich door soepele overgangen tussen land en water, geulen en watervlaktes. Zo ziet Nederland er op diverse plekken uit. Het Russische gebied Nenetsië is toevalligerwijs een kopie. Daar broeden vogels die in het Markermeer overwinteren. De omstandigheden zijn in het huidige Markermeer echter niet ideaal voor een rijk waterleven en dus voedsel voor de vogels. Het meer is overal even diep, er ligt veel slib op de bodem met versteende overgangen. De

beperkte natuurwaarde loopt steeds verder terug. Van de spiering is nog maar 5 tot 10 procent van de populatie over. Dit is niet zoals een delta hoort te zijn. Omwonenden hebben weinig met dit gebied met Natura 2000-status, de emotionele binding is gering. Het is namelijk niet erg interessant voor toerisme en recreatie. De Marker Wadden moeten in dit alles verandering brengen. Wanneer de natuurwaarden verbeteren krijgt de recreatiesector een kans.

Het project zal ongeveer 20 miljoen kuub slib aan het Markermeer onttrekken.

Hierdoor ontstaan er overgangen tussen troebel en helder water met rietzones waar het water trager stroomt. Na de realisatie van het eerste eiland gaat Natuurmonumenten verder met de uitvoering en financiering van het tweede eiland. Hier zijn de kosten lager, omdat hier recreatieve voorzieningen zoals: een haventje, stranden, wandelpaden komen. In 2020 wordt het eerste eiland officieel opgeleverd en kan iedereen genieten van het centraal in Nederland gelegen vogelparadijs!

TEKST MELANIE KONING
FOTO'S TAMARA VAN TRICHT

AGENDA

27 januari Workshop Schrijven voor het web

Binnen 10 seconden bepaalt de bezoeker van een website of hij blijft. Vergeet de nieuwsgierig makende inleiding: kom direct ter zake! Aanvang 13.30 uur op VHL Velp, €25,00 VVA-leden en studenten, €35,00 niet-leden.

31 januari Lezing Gemeentelijke natuurmonumenten

Kom naar de lezing van prof. Joop Schaminee over Gemeentelijke natuurmonumenten met aansluitend een netwerkborrel.

Organisatie LaarX en VVA. Start 19.00 uur op VHL Velp.

24 februari Workshop Presenteren met Prezi

Prezi neemt je toehoorders mee in een dynamische presentatie met in elkaar overvloeiende beelden en duidelijke verbanden. Aanvang 13.30 uur op VHL Velp, €25,00 VVA-leden en studenten, €35,00 niet-leden.

voorjaar Macrofotografie

Door het grote succes van de vorige workshop gaan we

de macrofotografie opnieuw ontdekken. Informatie zoals, plaats en tijdstip volgt. €30,00 VVA-leden en studenten, €37,50 niet-leden.

maart Excursie Bierbrouwerij Koningshoeve

Kloosterbrouwerij met hart voor mens en milieu, regionale grondstoffen en hergebruik.

14 of 21 april Park Lingezegen

Park Lingezegen is een nieuw landschapspark van 1700 hectare tussen Arnhem en

Nijmegen. Een bezoek dat voor alle studierichtingen interessant is! De definitieve datum wordt binnenkort bekend gemaakt.

Overig

21 januari Open dag Helicon

Van 10.00 tot 15.00 uur Kijk op www.helicon.nl/mbo/Helicon_MBO_Velp

18 februari Open dag VHL

Kijk op www.hvhl.nl

IPC

GROENE
RUIMTE

PRAKTIJKCENTRUM
VAKMENSEN

Niet het theoretisch voorschrijven van normen of het kunnen toetsen van normen is bepalend bij het werken aan/bij bomen, maar juist de praktijkkennis is onderscheidend. Hiermee kan de Vaktechnisch Toezichthouder Boom in samenwerking met de aannemer de realisatie van goed bomenwerk tot stand brengen voor zowel de boom, de opdrachtgever als de burger.

ZIJ GINGEN U VOOR

Afgelopen september volgden 14 deelnemers de pilottraining Vaktechnisch Toezichthouder Boom. Hiermee brachten zij hun vakbekwaamheid in voor het lesprogramma en de lesstof en toonden zij hun vakbekwaamheid tijdens het examen. De inbreng werd gegeven door een ervaren, gemotiveerde en gevarieerde groep, bestaande uit opdrachtgevers, aannemers en adviseurs uit het vakgebied.

VAKTECHNISCH TOEZICHTHOUDER BOOM

In de cursus komen kennis & kunde, proces & inhoud, theorie & praktijk samen op het snijvlak van plan, overeenkomst en realisatie met bomen in alle onderwerpen leidend. Het professioneel toezicht houden op (ver)planten, snoeien, boomveiligheidscontrole en verwijderen van bomen staat centraal.

In de cursus wordt naast het opdoen van inzicht en methodiek ook daadwerkelijk buiten aan de slag gegaan met gereedschap en apparatuur. Hiermee wordt duidelijk wat in de praktijk (on)mogelijk is als het gaat om meten, weten en beoordelen. Een combinatie die werkt voor de professionele Vaktechnisch Toezichthouder Boom waarmee de Standaard is bepaald.

DE EERSTVOLGENDE
CURSUS START OP
19 JANUARI 2017

MELD U AAN!

U kunt zich aanmelden voor de cursus Vaktechnisch Toezichthouder Boom via de website ipcgroen.nl. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Hans Luiten, T 026-355 0100 of info@ipcgroen.nl

WWW.IPCGROEN.NL

DE STANDAARD BEPAALD MET PILOT VAKTECHNISCH TOEZICHTHOUDER BOOM

TOEZICHT HOUDEN OP WERKEN MET
BOMEN IS EEN VAK, DAT BLIJKT!

ECOJOB

MILIEUPERSONEEL

Bekijk
alle milieu
vacatures op
eco-job.nl

WERK MAKEN VAN AMBITIES

gaw ontwerp+communicatie

t. 0317 427511 | info@gaw.nl | www.gaw.nl

BOEKEN
TIJDSCHRIFTEN
WEBSITES
E-NIEUWSBRIEVEN
XTEKSTEN
FOTO'S
BEELDBANKEN
WEBFILMS
HUISSTIJLEN
AFFICHES
BELETTERING
BEURSSTANDS
LOGO'S
ADVERTENTIES

Stage lopen met beleving?
www.werkenbijdonkergroen.nl

groen
donker
vrij spel voor de beleving